

Pravda a dobro

Jan Payne má ve svém opožděném příspěvku za to, že pravda v mém pojetí „vězí v příliš těsných mezích“. Jako příklad uvádí jednak krásu, zejména však dobro, které „nelze na pravdu žádným způsobem převést“. Má proto za to, že dobro „má převahu“ nad pravdou, protože samu pravdu je nutno považovat za určité dobro. Má dokonce dojem, že právě v tomto bodě se „nabízí obrovský prostor k etickému bádání“. K tomu lze říci jen jedno, že tu jde o principiální (počáteční) rozhodnutí, a o tom dost dobře nelze disputovat jako o jednotlivém tématu či problému. Mám-li na to odpovědět jen stručně, pak asi následujícím způsobem: na čem záleží rozhodnutí, zda nějaké dobro je vůbec dobrem? Co když to jen tak vypadá, ale vlastně dobrem není? Dobro se tedy musí podřídit vyššímu kritériu, a tím je právě pravda. Jen nesmíme zaměňovat Pravdu jako to, co všechno pravé a tedy i všechny pravdivé výroky i činy jakožto pravdivé umožňuje a zakládá, za tyto jednotlivé pravdy. A to nutně platí i pro případ, kdy chceme buď jednotlivou pravdu nebo dokonce pravdu vůbec, tedy Pravdu, interpretovat jako „určité dobro“ (tedy jen určité, tedy jen některé z dober?). Držím Spinozův výrok, že „veritas est index sui et falsi“ (kterým mocně překročil svůj karteziánismus, zřejmě pod vlivem hebrejských motivů). To nelze analogickým způsobem říci o dobru; leda snad s odvoláním na tomistické „esse est bonum“. V tom případě však není mezi dobrem a pravdou rozdíl ve věci, nýbrž jen v pojmenování. Obojí znamená „to pravé“. Jinak je ovšem běžné, že dobro chápeme jako to, co je dobré pro někoho, takže on (tento „někdo“) je tím měřítkem toho, co je v tomto případě tím „dobrým“. Naproti tomu to, co je „tím pravým“ pro někoho, je normou pro jeho aktivity. Předložka „pro“ tedy v každém z obou případů má jiný význam. Dobro vztahujeme k někomu, kdežto pravda je to, k čemu je vztažen každý a všechno.

(Písek, 040804-1.)